Miért nem bibliaiak a nők gyülekezeti szolgálata ellen felhozott érvek

Ben Witherington III · németre fordította: Hans-Jörg Ronsdorf · 2021. április · átdolgozva: 2026. október

Ben Witherington III Amos Professor of New Testament for Doctoral Studies az Asbury Theological Seminaryn (Wilmore, Kentucky), és a United Methodist Church felszentelt lelkipásztora.

Önök közül a legtöbben, akik ismernek, tudják, hogy doktori disszertációmat az újszövetségi nőkről írtam C. K. Barrettnél az angliai Durhami Egyetemen. Első három megjelent tudományos könyvem éppen erről a témáról szólt. Az egyik ok, amiért jó harminc évvel ezelőtt ezt tettem, az a vita volt, amely akkoriban a nők szolgálatának kérdése körül tombolt, különösen a nők mint igehirdetők a szószéken és mint vezető lelkipásztorok körül. Egészen eltekintve attól, hogy a Bibliában nincsenek olyan kategóriák, mint „vezető lelkipásztor" vagy „igehirdető", az Újszövetséget újra meg újra arra használták, hogy igazolják a nők elnyomását a szolgálatban – és ahogyan évekig tartó kutatás és tanulmányozás során kiderítettem, bibliai alap nélkül. Természetesen ugyanolyan őszinte keresztények is lehetnek eltérő véleményen ebben a kérdésben, de a véleménykülönbségeknek a bibliai szövegek alapos exegézisén kell alapulniuk, nem érzelmeken, retorikán, puszta gyülekezeti rendtartáson, kétes hermeneutikán és hasonlókon.

Ebben az írásban tehát egyenként foglalkozom a nők lelki szolgálata/tisztsége elleni szokásos ellenvetésekkel. Ezek közül néhány a magas egyházi hagyományból, néhány inkább a „low church" hagyományokból ered, néhány katolikus vagy ortodox, néhány protestáns, de mindegyikből szemügyre veszünk egy válogatást, anélkül hogy a teljességre törekednénk vagy fárasztóak akarnánk lenni.

1) Nők nem lehetnek papnők, mert csak férfiak lehetnek papok, akik a miseáldozatot bemutatják stb.

Ennek az érvnek az alapproblémája az, hogy az Újszövetség egészen világosan kimondja: az apostolok, próféták, tanítók, evangélisták, presbiterek, diakónusok az Újszövetségben NEM PAPOK. Az Újszövetségben nincs szükség külön papi rendre, mert Krisztus áldozata elavulttá tette az egész ószövetségi papi rendszert a papokkal, templomokkal és áldozatokkal együtt. Az Újszövetségben csak a következő papi tisztségekről hallunk:

1. a hívők egyetemes papsága, amely természetesen a nőket is magában foglalja, és
2. Krisztus mennyei főpapsága (lásd a Zsidókhoz írt levelet).

E kettő között nincs olyan új papság, amelyet az Ószövetségből vettek volna át, vagy az újszövetségi korban iktattak volna be. Sőt az Újszövetségben az áldozat és a templom egész nyelvezete átlelkiesül, hogy önmagunk odaszánására vagy Istennek szóló dicséretünkre vonatkozzék, a templomot pedig az Újszövetség különböző helyein (vö. 1Kor 3–6) vagy a hívő testeként, vagy Krisztus egész közösségeként írják le, amelyben Krisztus és a Lélek lakik. A probléma itt lényegében hermeneutikai. Valamikor, nagyjából akkor, amikor az egyház Konstantin alatt engedélyezett vallássá (religio licita) vált, az ószövetségi hermeneutika kerekedett felül, olyan hermeneutika, amely az istentiszteleti épületeket templomnak, az úrvacsorát áldozatnak, a tisztségviselőket papoknak, az Úr napját szombatnak tekintette, és így tovább. Ezzel súlyos kárt okoztak az új szövetség újdonságának, sajátosságainak és ismertetőjegyeinek, és a végeredmény az lett, hogy a nőket kizárták különböző tisztségekből, ***mégpedig olyan okokból, amelyeket az Újszövetség írói határozottan elutasítottak volna.***

2) Nők nem lehetnek lelkipásztorok, mert akkor fejei lennének a férfiaknak, köztük a férjüknek is – ez pedig soha nem mehet, és sérti az Újszövetség házirendjeit (háztábláit).

Ez az érv gyakran összetett, és lényegében alapvetően összekeveri azt, amit az Újszövetség a testi család és a háztartás rendjéről mond, azzal, amit a hit családjának rendjéről mond, bárhol jöjjön is össze. Kétségtelenül igaz, hogy az olyan szövegek, mint a Kol 3–4 és az Ef 5–6, és például az 1Pt más szövegei, a testi család szerkezetéről beszélnek. Ahogyan részletesen kifejtettem, a patriarchális család volt a fennálló valóság az Újszövetség világában, és amit felfedezünk, ha összehasonlítjuk, mi áll az Újszövetségben és mi azon kívül, az az, hogy ***Pál és mások keményen dolgoznak azon, hogy a meglévő szerkezeteket kereszténybb irányba alakítsák át***. ***Pálnak például ott kell kezdenie hallgatóinál, ahol vannak, és aztán meg kell győznie őket a változásról.*** És ezt a folyamatot működés közben láthatják a Filemonnak írt levélben, a kolosséi és az efézusi levélben. Például, bár ezekben a szövegekben kétségtelenül szerepel a fej és az alárendelődés nyelvezete, az érvelés iránya arra irányul, hogy:

1. a családfőre egyre szigorúbb szabályokat rójon ki, hogy korlátozza hatalmát és azt, ahogyan feleségével, gyermekeivel és rabszolgáival bánik;
2. tudatosítsa a családfőben, hogy a feleségek, a gyermekek és a rabszolgák valóban Isten képére teremtett személyek, és nem jószágok vagy tulajdon.

Ez különösen világos a Filemonnak írt levélben, amikor Pál felszólítja Filemont, hogy bocsássa szabadon Onézimuszt annak alapján, hogy ő „többé nem rabszolga, hanem testvér Krisztusban". ***Pál azon dolgozik, hogy az evangélium kovászát beletegye a már meglévő kapcsolatokba, és átalakítsa azokat.*** Hasonló a helyzet a férjek és a feleségek szerepével az Ef 5,21kk.-ben. Pál minden keresztényt kölcsönös alárendelődésre hív, amelynek egyik formája a feleségek alárendelődése a férjeknek, és akkor a „Ti férfiak, szeressétek feleségeteket, ahogyan Krisztus is szerette az egyházat, odaadva magatokat…" intés annak látható, ami valójában – az önfeláldozó alárendelődés és szolgálat egy formája. ***Az alárendelődés többé nem nemhez kötött vagy egyoldalú***, mivel Pál itt olyan etikát nyújt, amely a fennálló renden belül munkálkodik a változásért (lásd a kolosséi, az efézusi és a Filemonnak írt levélhez írt kommentáromat, Eerdmans). ***Ezenfelül állandóan szem előtt kell tartanunk, hogy ami a gyülekezet vezetési szerkezeteit meghatározza vagy meghatározná, az nem a nem, hanem a kegyelmi ajándékok és a Szentlélek ajándékai. A hit családja nem azonos a testi családdal, és a nem nem meghatározó tényező a benne betöltött szerepekben. A nem természetesen befolyásol néhány szerepet a keresztény családban, de ez lényegtelen, amikor a gyülekezet vezetési szerkezetéről van szó.*** Ezért nem kell meglepődnünk, ha még Pál leveleiben is találunk példákat tanítónőkre, evangélistanőkre, prófétanőkre, diakónusnőkre és apostolnőkre. ***Pál nem olyan valaki, akit az érdekel, hogy megkeresztelje és jóváhagyja a fennálló, bűnbe esett patriarchális rendet.*** Pál ilyen dolgokról vallott nézeteinek egyik világos jele abban látható, amit a keresztségről mond – az nem nemhez kötött jel, amely az új szövetségre utal, ellentétben a régi szövetség jelével, és Pál hozzáteszi, hogy Krisztusban nincs „férfi és nő", ahogyan nincs zsidó vagy pogány, rabszolga vagy szabad sem. Ennek kihatásai óriásiak. A szövetség jelének megváltozása a szövetség természetének megváltozását jelzi, ami a férfiakat és a nőket illeti.

3) Nők nem lehetnek keresztény igehirdetők, mert bizonyos újszövetségi szakaszok ezt megtiltják.

Különösen a nagyon konzervatív protestánsok (evangéliumi keresztények, a „testvérek" – plymouthi testvérek) számára itt van a dolog sarokpontja. Úgy hiszik, hogy az 1Kor 14,33b–36 és az 1Tim 2,8–15 megtiltja a nőknek, hogy a gyülekezetben tanítsanak és prédikáljanak.

Nem fogok kitérni néhány ilyen érv képmutatására, amelyek olyan finom megkülönböztetéseket tesznek, mint: „Rendben van, ha a nők otthon tanítanak vagy bibliaórát vezetnek, de a gyülekezeti épületben nem” (csak egy kis közbevetés: az újszövetségi korban nem voltak gyülekezeti épületek, házakban jöttek össze!), vagy ami még rosszabb: „Rendben van, ha a nők a missziós területen tanítanak és prédikálnak, ahol szükség van rá, de itt Amerikában nem, ahol nincs rá szükség”. A logika itt is teljesen téves, és egyáltalán semmin sem alapul az Írásban.

De mi a helyzet ezekkel a szövegekkel?

Az 1Kor 14,33b–36 (feltéve, hogy eredetileg is része volt ennek a levélnek, amit szövegkritikai okokból sok tudós kétségbe von; én nem értek egyet a kételkedőkkel) egy nagy, problémákat megoldó levél része. Pál olyan problémákat igazít helyre, amelyek a korinthusi házi gyülekezetekben merülnek fel. Az egyik ilyen problémát néhány nő okozza, láthatóan csak néhány feleség, akik kérdésekkel megszakítják a prófétálás (a prófétai beszéd) idejét. Pál pedig már az 1Kor 11-ben megmondta, hogy a nők a keresztény istentiszteleten imádkozhatnak és prófétálhatnak, ha fejfedőt viselnek, hogy eltakarják „dicsőségüket” (vagyis a hajukat), mivel az istentiszteleten csak Isten dicsőségének kell láthatónak lennie, ***és ezt az engedélyt az 1Kor 14,33b–36-ban nem vonja vissza***. A nagyrészt pogány hátterű korinthusi gyülekezet magával hozta a gyülekezetbe a prófétálással kapcsolatos meglévő feltevéseit, és azt, hogy mi illő, amikor valaki egy prófétához vagy prófétanőhöz fordul. A közeli Delphoi jósdája például olyan prófétanő volt, akitől tanácsot lehetett kérni. Az emberek elmentek hozzá, hogy ilyen kérdéseket tegyenek fel: Hozzámenjek-e ehhez a férfihoz, vagy megvegyem-e ezt a földet stb., és a jósda választ adott. Így néhány korinthusi számára természetes volt azt gondolni, hogy amikor próféták szólnak az összejöveteleiken, joguk van kérdéseket feltenni nekik. Pál válasza: nem. „Az imádat ideje nem kérdezz-felelek idő, és ti megzavarjátok a prófétákat. Ha kérdéseitek vannak, kérdezzétek meg otthon a férfit (valószínűleg a férjeteket). Megvan az ideje és helye az ilyen kérdéseknek, de a keresztény istentisztelet nem az.” ***Pál természetesen nem azért igazítja helyre ebben az esetben a nőket/feleségeket, mert nők, hanem mert ebben az esetben ők okozzák ezt a problémát.***

Ezzel a szöveggel kapcsolatban még néhány más szempontot is figyelembe kell venni: a szöveg semmit sem mond arról, hogy a nők ***a férfiaknak*** rendeljék alá magukat. A felszólítás itt az, hogy ezek a nők csendben legyenek és alárendeljék magukat, ahogyan a törvény is mondja. Rendben, hol van az Ószövetségben olyan parancs, hogy a nők legyenek csendben, és vessék alá magukat a férfiaknak? Válasz: SEHOL. Egyáltalán nincs benne Mózes öt könyvében, és máshol sem. Amiről Pál beszél, az a hallgatás Isten jelenlétében, és az Ő ihletett szavaira való figyelés, amelyek ebben az esetben a prófétáktól és prófétanőktől jönnek! „Az Úr az Ő szent templomában van, hallgasson az egész föld (és figyeljen)”… ***és vesse alá magát Isten tanításának.***

És mi a helyzet az 1Tim 2,8–15-tel? Ezt a szöveget néha – tévesen – végső bizonyítéknak tekintik arra, hogy a nők nem állhatnak lelki szolgálatban. De ez is figyelmen kívül hagyja a szöveg összefüggését és finomságait – éppen ez a fő probléma, amikor valaki egyes bibliaversekkel akar valamit „bizonyítani”. Pál itt arra ad utasításokat Timóteusnak, hogyan bánjon frissen megtért híveivel, valószínűleg Efézusban (lásd a pásztori levelekhez írt kommentáromat: Letters and Homilies for Hellenized Christians, 1. köt., IVP). Az 1Tim 2,8–15-ben felszínre kerülő probléma egyértelműen bizonyos nőkkel függ össze: magas rangú nőkkel, akik előkelő ruhákat és frizurákat viselnek, és azt várják, hogy rögtön a gyülekezet minden tagjának tanítói legyenek. Hogy ismét problémákat kezelő, helyreigazító szakaszról van szó, az mindjárt az elején látszik: Pál először a zúgolódó férfiakat igazítja helyre, akiknek imádkozniuk kellene, aztán ezeket a magas rangú nőket. Pál a férfiakat és a nőket egyformán helyreigazítja, ha tévednek. A

nők helyreigazításához tudni kell valamit az olyan városok magas rangú nőiről, mint Efézus. Tudjuk, hogy az ilyen nők fontos szerepet játszottak a görög-római vallási ünnepeken, templomokban és istentiszteleteken. Papnők, prófétanők, tanítónők, gyógyítók, az örök láng őrzői stb. voltak. Nem meglepő tehát, hogy az ilyen nők azt várták: Krisztushoz való megtérésük után ugyanezt tehetik a gyülekezetben. A probléma az volt, hogy előbb nekik maguknak kellett helyes tanítást kapniuk és tanulniuk, mielőtt másokat tanítanának, akár férfiakat, akár nőket. Ez jó alapelv mindannyiunk számára. Volt egyszer egy diákom, aki a szemináriumon egy kurzus miatt elkeseredett, mert olyan sokat kellett tanulnia – sok mindent fölöslegesnek tartott belőle. Odajött hozzám, és azt mondta: „Nem tudom, miért kell ezt az egészet előbb megtanulnom. Hiszen egyszerűen felállhatok a szószékre, és a Lélek a számba adja a szavakat." Azt feleltem: „Igen, Charlie, ezt megteheted. Csak kár, hogy nem adsz a Szentléleknek több anyagot, amivel dolgozhat!" Pál lényegében ugyanezt mondja ezeknek az efézusi nőknek: tanulniuk kell, mielőtt tanítanak.

Íme néhány részlet az 1Tim 2,8–15 exegéziséhez. Itt sem esik szó arról, hogy a nők a férfiaknak rendeljék alá magukat. A görög szöveg elég világos. Itt a „csendesség" szava áll, és nem a hallgatásé, ***és megint arról van szó, hogy Timóteus és mások tekintéllyel bíró tanításának rendeljék alá magukat***. Másodszor, ahogyan Phil Payne újra meg újra kimutatta, a „most nem engedem meg" görög igéje nem olyan ige, amely az engedély megtagadásának korlátlan időre való kiterjesztését jelentené. Azt jelenti, amit mond: „Most nem engedem meg…".

Miért nem? Mert a nőknek előbb tanulniuk kellett, mielőtt tanítottak. Harmadszor: mivel olyan szöveggel van dolgunk, amely egy helytelen viselkedést igazít helyre, a görög szöveget így kellene fordítani: „Jelenleg nem engedem meg a nőknek (ebben az esetben azoknak a nőknek, akikre a frizurákkal, az ékszerekkel és a drága ruhákkal történik utalás), hogy tanítsanak, vagy hogy magukhoz ragadják a tekintélyt a (felhatalmazott) férfiak fölött." ***Ez egy kiváltsággal való visszaélés tilalma; nem zárja ki annak lehetőségét, hogy később engedélyt kapjanak a keresztény tanítás kiváltságának helyes gyakorlására.*** A pásztori levelekben máshol valóban hallunk érettebb keresztény nőkről, akik tanítanak valamit. Az ***authenteo*** ige itt ritka ige, amely vagy tekintély gyakorlását, vagy a tekintély magához ragadását jelenti, és az Újszövetségben csak itt fordul elő egyetlenegyszer. Ez jó példa arra, miért nem lehet a Biblia nyelvét nagyobb összefüggésétől elszigetelve tanulmányozni, ebben az esetben attól az összefüggéstől, ahogyan a görögben máshol használják. Másutt az ige helyreigazító összefüggésben a hatalommal való visszaélésre utal, egy olyan szerep vagy feladat bitorlására, amely másoké. Itt is ezt teszi.

Végül mi a helyzet a teremtéstörténetre, Éva történetére vonatkozó érvvel? Pál feltételezi, hogy hallgatói közül néhányan nagyon jól ismerik a történetet. A történet a héberben így szól: csak Ádám kap tanítást a jó és a rossz tudásának fájára vonatkozó tilalomról, és az ő kötelessége volt, hogy helyesen tanítsa Évát, mivel Éva nem volt ott, amikor ezt a tilalmat kimondták. A történet további menetéből világossá válik, hogy Éva nem kapott helyes tanítást. Arról beszél, hogy a fa gyümölcsét nem szabad megérinteni, ami nem volt része az eredeti tilalomnak. A „megtévesztett" szó itt fontos; Pál csak Évával és a bűnesettel összefüggésben használja. ***Aki nem kapott helyes tanítást, könnyen megtéveszthető, és végzetes tetteket hajthat végre. Évával ez történt. Ő tökéletes példa, amelyet az efézusi előkelő nők szeme elé lehetett állítani: nekik is helyes tanítást kellett kapniuk, mielőtt bármibe belefogtak volna.*** Szeretném Önöket arra is emlékeztetni, hogy Mózes első könyve történetének szó szerinti olvasata szerint Ádám ebben a helyzetben közvetlenül Éva mellett volt, és megállíthatta volna, sőt meg kellett volna állítania, de nem tette. Éva leszakította a gyümölcsöt, Ádám pedig kudarcot vallott mint tanító, akit abban a pillanatban a felelősség terhelt. Kétségtelenül ez az oka annak, hogy a Róm 5,12–21 Ádámot teszi felelőssé a bűnesetért. Pál ezután alternatívát kínál: „most azonban a nők a gyermekszülés ál-

tal üdvözülnek”, vagy talán így szól: „a nők a gyermekszülésen át megtartatnak”. Amit Pál itt egészen biztosan nem tesz, az az, hogy a nők szülés általi üdvösségéről beszélne!!! Tehát az általam javasolt két értelmezés közül bármelyik lehetséges. Én afelé hajlok, hogy a szülés előtti határozott névelő egy meghatározott szülésre utal – Jézusnak Mária általi születésére. Mária tehát a megfordított Éva. Ő engedelmeskedik az angyal szavának, ő az Úr szolgálóleánya, Évával ellentétben. A másik lehetőség az, hogy Pál azt mondja: a nőkre nehezedő átok (a fájdalom és a veszély a szülésben) Krisztusban visszafordítható, ha hűséges keresztények maradnak, és bíznak az Úrban.

Ez a szöveg mindenesetre nem tiltja meg minden nőnek minden időben és minden helyzetben, hogy prédikáljon és tanítson. Ez egy nagyon sajátos tilalom, és Pál kétségtelenül ugyanezt mondaná azoknak a nőknek vagy férfiaknak, akik ma úgy próbálják tanítani vagy prédikálni Isten Igéjét, hogy előbb nem tanulták meg helyesen!!!

Még egy dolog Mózes első könyvének történetéről. A szerző elmondja nekünk, hogy a bűneset következménye a patriarchátus. Ez nem tartozott Isten teremtési rendjének eredeti tervéhez. A szöveg elmondja nekünk, hogy az eredeti átok (nem az eredeti áldás) egy része ez lesz Évára nézve: „Férjed után vágyakozol, ő pedig uralkodik rajtad!” Így fajult el a szeretet és a gondoskodás vággyá és uralkodássá!!! Ez a bűn hatása a kapcsolatra, nem a kapcsolat veleszületett nemi sajátosságai vagy tulajdonságai.

És még valami, ha már a pásztori levelek e szövegeiről beszélünk. Néha ezt az érvet hallani: az 1. Timóteus-levél feltételezi, hogy a presbiterek férfiak, akik hűségesek egyetlen feleségükhöz. Tehát csak férfiak lehetnének presbiterek a gyülekezetekben. Ez teljesen elfelejti, hogy Pál misszionáriusként egy erősen patriarchális kultúrába szól bele, akár Efézusban, akár Krétán. Alapelve az, hogy ott kezdje, ahol az emberek már vannak – nem ott, ahol szeretné, hogy legyenek. Ez azt jelenti: a kultúrában már meglévő férfivezetéssel kezd, amíg az evangélium kovásza egészen ki nem fejti hatását, és belülről meg nem változtatja a dolgokat. Ezért egészen természetes, hogy Timóteus és Titusz ezekben az egészen új gyülekezetekben először férfiakat állítanak vezetőkké. Ez nem jelenti azt, hogy ennek mindörökké így kell maradnia. A frissen megtérteket azonban előbb szeretettel meg kellett győzni arról, hogy nők is vállalhatnak ilyen feladatokat. Látható viszont, hogy Pál már ebbe az irányba sürget: a Róm 16,1–2-ben megnevez egy Fébé nevű vezető asszonyt, aki diakónusnő a korinthusi gyülekezetekben. És valószínűleg ott is diakónusnőkről van szó, ahol a pásztori levelek presbiterekről és diakónusokról beszélnek. Ahogy már mondtam: nemcsak értékelni kell, amit Pál mond. Kulturális összefüggésében kell olvasni, és meg kell kérdezni: milyen változásokat akar Pál elérni a kapcsolatokban, amikor az evangéliumot az adott helyzetre alkalmazza?

Ahogyan sok év alatt megtanultam…, az egyházban nem az erős és tehetséges nők jelentik a problémát. Szükségünk van mindegyikre, akit csak megnyerhetünk, és ha ők nem volnának, sok gyülekezetet már rég bezártak volna. Olyan elevenen emlékszem a találkozásra a babuskákkal – a moszkvai baptista gyülekezet nagymamáival, akik megakadályozták, hogy Sztálin bezárja a templomot: odaálltak az ajtóba, és katonái nem tudtak behatolni, hogy bezárják. Hála Istennek az erős, tehetséges nőkért az egyházban. ***Nem, az egyházban nem az erős nők a probléma, hanem a gyenge férfiak, akik fenyegetve érzik magukat az erős nők által, és különféle eszközökkel, kétes exegézissel is, megpróbálták megtiltani nekik, hogy ajándékaikat és képességeiket gyakorolják az egyházban.***

Ha többet szeretnének tudni ebben az irányban, olvassák el kommentárjaimat vagy laikusoknak szóló rövid összefoglalásomat: „Women and the Genesis of Christianity” (Cambridge University Press, 1990).

Ennyi elég.

Eredeti: „Why Arguments against Women in Ministry Aren’t Biblical”, „The Bible and Culture” blog (Patheos), 2015. június 2. Németre fordította: Hans-Jörg Ronsdorf, Ben Witherington engedélyével, 2021. április 20.